

ТАНИЛЦУУЛГА

Стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийг дэмжих тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Төр нь үндэсний эдийн засгийн аюулгүй байдал, аж ахуйн бүх хэвшлийн болон хүн амын нийгмийн хөгжлийг хангах зорилгод нийцүүлэн эдийн засгийг зохицуулна.” гэж, Монгол Улсын Засгийн газрын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 4 дэх хэсэгт “Засгийн газар нь эдийн засгийн харилцааг аж ахуйн бүх хэвшлийн хөгжлийн сонирхолд нийцүүлэн зохицуулж, шударга өрсөлдөөнийг дэмжин дангаар ноёрхлыг хязгаарлах, эдийн засгийн тэнцвэрийг сайжруулах арга хэмжээ авна.” гэж, мөн зүйлийн 5 дахь хэсэгт “Монгол Улсын эдийн засгийн аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

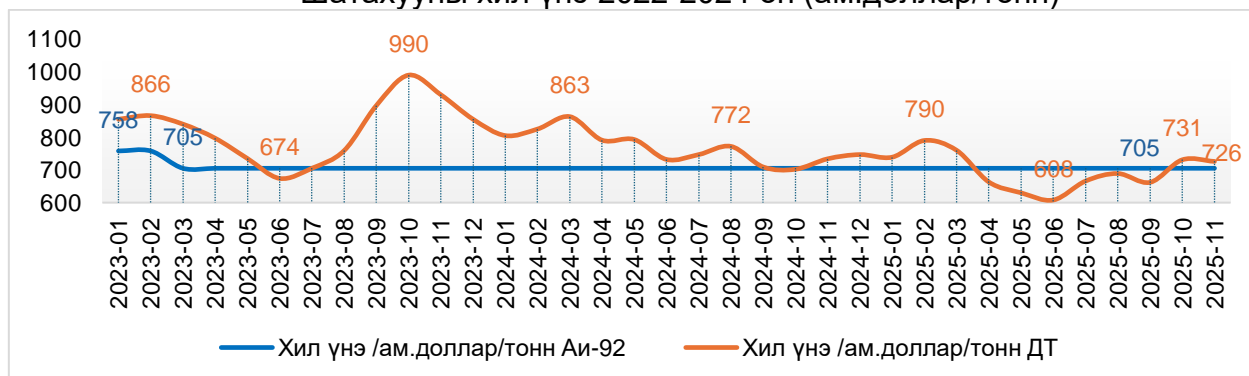
Олон улсад үүсэж байгаа худалдааны тарифын тодорхойгүй нөхцөл байдал нэмэгдэхийн зэрэгцээ Америкийн Нэгдсэн Улсын худалдааны тарифын бодлого, зарим улс оронд болж байгаа тусгай арга хэмжээтэй холбоотойгоор дэлхийн худалдаа, эдийн засгийн өсөлтөд сөргөөр нөлөөлөх нөхцөл байдал үүсэж байна.

Дээрх нөхцөл байдлын улмаас манай улсын экспортын зарим бүтээгдэхүүний үнэ, эрэлт буурах эрсдэл үүсэж, улмаар экспортын орлого буурах, гол нэр төрлийн импортын бүтээгдэхүүн болох газрын тосны үнэ, нийлүүлэлт тогтворгүй байгаа зэргээс шалтгаалан төлбөрийн тэнцэлд дарамт үзүүлж болзошгүй нөхцөл байдал үүсээд байна.

Түүнчлэн тарифын өсөлт, худалдааны зөрчил, зарим улс оронд болж буй тусгай арга хэмжээ зэрэгтэй холбоотой дэлхийн улс орнуудад инфляц өсөх эрсдэлтэй байгаа нь манай улсын импортын гол нэрийн бараа бүтээгдэхүүний үнэ өсөх, бодлогын хүү өндөр түвшинд хадгалагдах эрсдэлтэй байгаа нь гадаад санхүүжилтийн өртөг, зардлыг нэмэгдүүлж улмаар төлбөрийн тэнцэлд дарамт үзүүлэхээр байна.

Иймд олон улсад өрнөж байгаа худалдааны болон тарифын бодлого зохицуулалтын өөрчлөлт, зарим улс оронд болж буй тусгай арга хэмжээ зэрэг арга хэмжээний сөрөг нөлөөллөөс үндэсний эдийн засаг, санхүүгийн байдлаа хамгаалах, төлбөрийн тэнцлийг хангах, эдийн засгийн хүндрэл бэрхшээлийг даван туулах, хямралаас сэргийлэх, болзошгүй эрсдэл хохирлыг бууруулах, нийгэм-эдийн засгийн тогтвортой байдлыг хадгалахад чиглэсэн шийдвэрийг угтуулан тооцон гаргаж, эрх зүйн зохицуулалт хийх нь зүйтэй байна.

Шатахууны хил үнэ 2022-2024 он (ам.доллар/тонн)

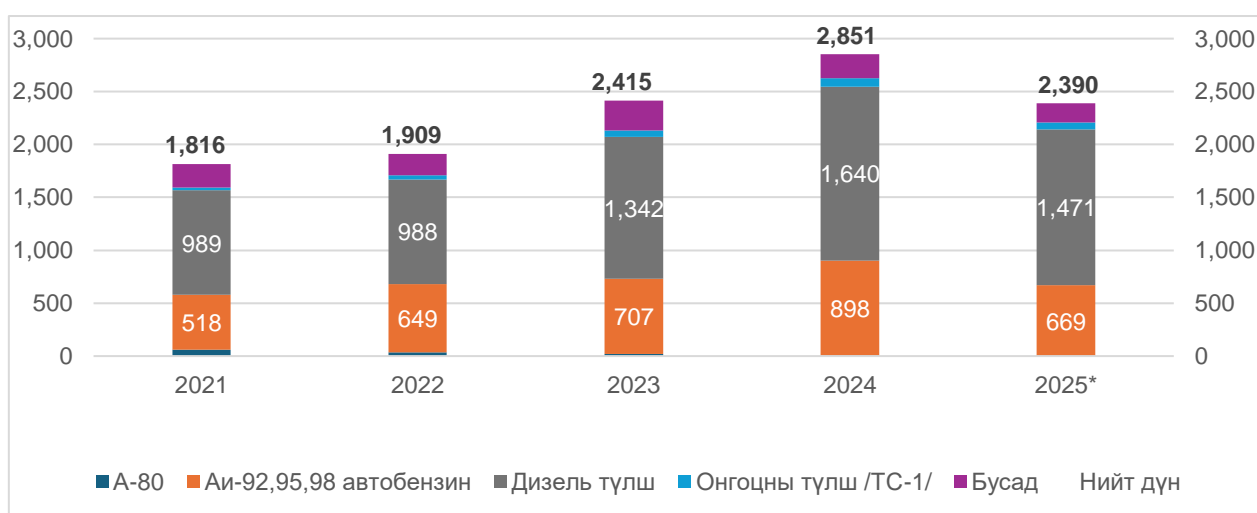

Оросын Холбооны Улсаас манай улсад нийлүүлэх шатахууны импортын хил үнэ нь дэлхийн зах зээл дээрх газрын тосны үнэтэй шууд хамааралтай байдаг бөгөөд хил үнэ нь дотоодын зах зээл дээрх борлуулалтын үнийг тодорхойлдог.

Өнөөдрийн байдлаар манай улс газрын тосны бүтээгдэхүүний хэрэглээгээ 100 хувь импортоор хангаж байгаа бөгөөд нийт импортын 95 орчим хувийг ОХУ, үлдсэн хувийг БНХАУ эзэлж байна.

Улс орны нийгэм, эдийн засаг, уул уурхайн үйлдвэрлэлийн өсөлттэй холбоотойгоор манай улсын газрын тосны бүтээгдэхүүний хэрэглээ жил бүр өсөн нэмэгдэж ирсэн бөгөөд 2023 онд 2.4 сая тонн, 2024 онд 2.8 сая тонн газрын тосны бүтээгдэхүүн тус тус импортлон хэрэглэж байсан бол 2025 оны 9 дүгээр сарын 31-ний өдрийн байдлаар импортын хэмжээ 2.2 сая тонн болж өмнөх оноос даруй 21 хувиар өссөн.

Газрын тосны бүтээгдэхүүний импорт /мян.тонн/

Цаашид уул уурхай, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл, нийгэм, эдийн засгийн өсөлтийг дагаад манай улсын газрын тосны бүтээгдэхүүний хэрэглээ тасралтгүй өсөн нэмэгдэж, 2026 онд 2.8 сая тн, 2027 онд 2.9 сая тн-д хүрэх төлөвтэй байна.

Манай улсын газрын тосны бүтээгдэхүүний гол ханган нийлүүлэгч ОХУ-ын Засгийн газар болон нийлүүлэгч компаниудаас тус улсын дотоодын зах зээлийн нөхцөл байдал, үйлдвэрийн процесс, төлөвлөгөөт ажилтай холбоотойгоор гаргасан экспортын хориг, нийлүүлэлтийг бууруулах зэрэг арга хэмжээнүүд нь манай улсын шатахууны хангамжийн тогтвортой байдалд шууд нөлөөлж, тасалдал хомсдол үүсгэн, эрэлтийг нэмэгдүүлэн, үнийн хэлбэлзлийг бий болгож ирсэн. Тухайлбал, 2021 оны 10 дугаар сард ОХУ-ын Роснефть компани АИ-92 автобензинийн сарын нийлүүлэлтийг бууруулсантай холбоотойгоор дотоодын зах зээл дээр АИ-92 автобензин тасалдсан, мөн ОХУ-ын Засгийн газрын 2023 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 1537 дугаар тогтоолоор шатахууны экспортыг түр хугацаанд хориглосны улмаас Монгол Улс руу ачигдах газрын тосны бүтээгдэхүүний тээвэрлэлт зогсож, нийт 21 хоногийн хугацаанд импорт хийгдээгүйгээс шалтгаалан дотоодын зах зээл дээр түлш, шатахууны хангамж тасалдах, доголдох эрсдэлүүд тулгарч ирсэн.

Иймд газрын тосны бүтээгдэхүүн импортлогч аж ахуйн нэгжүүдэд шатахууны хангамжийн тогтвортой байдлыг хангахад шаардлагатай нөөцийг бүрдүүлэх, Монгол Улсын газрын тосны бүтээгдэхүүний нэг сар (30 хоног)-аас доошгүй

хэрэглээний нөөцийг хадгалах агуулах барихад шаардагдах хөнгөлөлттэй санхүүжилтийг олгох асуудлыг шийдвэрлэх шаардлагатай байна.

Энэ хуулийн төсөл нь олон улсын худалдааны нөхцөл байдал, гадаад хүчин зүйлээс сэргийлэх, стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийг дэмжих учирч болзошгүй эрсдэлийг бууруулах, даван туулах арга хэмжээг тодорхойлох, холбогдох шийдвэрийг шуурхай гаргах нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилготой.

Нэгдүгээр бүлэгт нийтлэг үндэслэл буюу хуулийн зорилт, холбогдох хууль тогтоомж, хуулийн үйлчлэх хүрээ, хуулийн зарчмын талаар тусгасан бөгөөд эдгээр зохицуулалтын гол зорилго нь стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийг дэмжихэд чиглэнэ.

Хоёрдугаар бүлэгт Газрын тосны бүтээгдэхүүний тухай хуульд тусгагдаагүй төрийн байгууллагуудын авч хэрэгжүүлэх онцлог зохицуулалтыг тусгасан.

Тухайлбал, Засгийн газар стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийн хэмжээг нийлүүлэгч талаас 50 болон түүнээс дээш хувиар бууруулсан тохиолдолд дотоодод шатахууны нийлүүлэлтэд хомсдол, тасалдал үүсэх нөхцөл бүрдсэн гэж үзэж нийлүүлэлтийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх талаар холбогдох арга хэмжээг авах бөгөөд улмаар шуурхай штаб байгуулж, импортлогч аж ахуйн нэгжүүдийн бөөний агуулахад хяналт тавих, импортын шатахууныг хуваарилах, жижиглэнгээр түгээх, борлуулах хэмжээг тогтоох ажлыг шуурхай зохион байгуулах юм.

Түүнчлэн, шаардлагатай тохиолдолд онцгой байдлын болон батлан хамгаалах салбарт хадгалагдаж байгаа нөөцийг гаргах асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Зохион байгуулалтын шинжтэй дээрх зохицуулалтаас гадна Монголбанк стратегийн ач холбогдол бүхий бүтээгдэхүүний хангамж, нийлүүлэлтийг дэмжих зорилгоор аж ахуйн нэгжүүдэд эргэлтийн хөрөнгөд шаардагдах хөнгөлөлттэй санхүүжилтийг репо арилжааны нөхцөлөөр банканд олгох, мөн хадгалах агуулах, шилжүүлэн ачих байгууламж, дэд бүтцийг шинээр барих, өргөтгөхөд шаардагдах санхүүжилтийг хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр олгох, эсхүл гадаад эх үүсвэрээр санхүүжүүлэх арга хэмжээ авах зэрэг зохицуулалтыг тусгана.

Гуравдугаар бүлэгт хууль зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлага, хуулийн үйлчлэх хугацааг тусгана.

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, конвенц, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын тогтоол болон бусад хуультай нийцтэй болно.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР